

H O L N D

STADSSCHOUWBURG 14 JUNI 1996

F S T V L

Ensemble Parade
Asko Ensemble

Asko Ensemble

14 juni 1996

Carré

Coproduktie: Donemus, Stichting
Gaudeamus, De IJsbreker,
Het Concertgebouw NV,
NPS-Radio, Asko Ensemble,
Schönberg Ensemble, Nederlands
Blazers Ensemble, Nieuw Ensemble,
Holland Festival.

De Ensemble Parade is mede
mogelijk gemaakt door

bumastemra

Met dank aan Alcedo Coenen

De NPS zendt dit concert uit op
Radio 4, 17 juni, 20.00-24.00 uur.

Karlheinz Stockhausen (1928)

ORCHESTER-FINALISTEN

scène voor orkest, elektronische
muziek, presentator ad lib.

uit MITTWOCH AUS LICHT (1996) *
(eerste uitvoering)

* Gecomponeerd in opdracht van de
producenten van de Ensemble Parade.

||| **OOK IN HET FESTIVAL** |||

De Ensemble Parade

Ensemble Modern, 15 juni

Ebony Band, 15 juni

Schönberg Ensemble/

Nederlands Kamerkoor, 16 juni

Boulez-retrospectief 21 t/m/ 26 juni

Beurs van Berlage, Concertgebouw

Radio Filharmonisch Orkest:

Pli selon pli van **Boulez**

Concertgebouw, 22 juni

Weet u wie ook in de zaal zit?

de Volkskrant

Nieuwsgierige krant voor nieuwsgierige mensen

Bel gratis 06-0561 voor een proefabonnement

LICHT

In 1977 zat Karlheinz Stockhausen op een veranda in Japan te kijken naar een ceremonie. Japanse ceremonies vergen meestal veel tijd, sommige duren weken lang. De tijdsbeleving kent in de Japanse cultuur grote extremen. In een flits kreeg Stockhausen het idee om ook iets te maken dat zich over een ongewoon lange tijd uitstrekt, langer dan de normale concertlengte; hij bedacht LICHT, een muziektheaterwerk voor de hele week, opgesplitst in zeven delen, met voor elke dag een avondvullende opera. Stockhausen begon er onmiddellijk mee en denkt ongeveer in 2002 klaar te zijn. Inmiddels zijn vijf dagen af: DONNERSTAG, 1981 — SAMSTAG, 1984 — MONTAG, 1988 — DIENSTAG, 1992 — FREITAG, 1994.

Sinds 1977 componeert Stockhausen niets anders meer dan onderdelen voor LICHT. Elke opdracht die hij krijgt, elke gelegenheid die zich voordoet, brengt hij onder in het totaalconcept. Daardoor is LICHT niet alleen een aaneenschakeling van opera's, maar ook een aaneenschakeling van onderdelen hieruit, die concertant uitgevoerd kunnen worden.

Onderwerp van LICHT is de muziek zelf, zijn de dagen van de week en allerlei mythologische associaties daaraan verbonden. De onderdelen worden op allerlei manieren belicht en 'gemusicaliseerd'. Zo ontstaan ceremonie-achtige opera's, waarin telkens drie hoofdfiguren optreden: Michael, Luzifer en Eva; het zijn geen echte personen maar personificaties van begrippen die in de filosofie van Stockhausen een plaats hebben. In Stockhausens filosofie is de mens een gradatie tussen dier en 'engel' (een kosmisch wezen dat geen lichaam heeft). De mens is in ontwikkeling, stamt van de dieren af en is op weg engel te worden. Dat daarvoor meerdere levens nodig zijn spreekt vanzelf; reïncarnatie speelt dan ook een belangrijke rol bij Stockhausen. In die voortgaande ontwikkeling worden we steeds geholpen door drie principes die in Stockhausens fantasie gestalte krijgen in de drie genoemde oermythologische figuren. Michael is de 'goede-weg-wijzer', het principe van de zware taak om je tijdens het leven zo ver mogelijk te ontwikkelen. Luzifer is de 'revolutionair', belichaming van het verzet tegen de enorme inspanning die Michaels taak met zich brengt; voor Luzifer is de dood de oplossing om hogerop te komen. Immers na de dood volgt reïncarnatie in een betere soort. Eva tenslotte is 'moeder aarde', het principe van de bescherming tijdens het leven en de voortbrenger van het nieuwe leven. Een belangrijk hulpmiddel om in de 'wezensladder' hogerop te komen, is de beoefening van de muziek.

De drie figuren treden elke dag op in een andere combinatie, in relatie tot andere thema's:

MONTAG is de dag van de geboorte; centraal staat Eva, verdere associaties zijn: maan, groen, 'bright'

DIENSTAG is de dag van de strijd; centraal staan Michael en Luzifer samen; associaties: Mars, rood, 'fight'.

MITTWOCH is de dag van de verzoening waarin Eva, Michael en Luzifer alle drie centraal staan; associaties: Mercurius, geel 'high'.

DONNERSTAG is de dag van het leren; centraal staat Michael; associaties: Jupiter, blauw, 'right'.

FREITAG is de dag van de verzoeking; centraal staan Eva en Luzifer; associaties: Venus, oranje, 'flight'.

SAMSTAG is de dag van de dood; centraal staat Luzifer; associaties: Saturnus, zwart, 'night'.

SONNTAG tenslotte is de dag van de mystieke vereniging; centraal staan Michael en Eva; associaties: zon, goud, 'light'.

MITTWOCH aus LICHT

Karlheinz Stockhausen heeft over MITTWOCH gezegd: * 'MITTWOCH is de dag van de verzoening, van de gezamenlijke planning. Michael, Eva en Luzifer zijn zeer nadenkende wezens. Een "strijd" zoals die van DIENSTAG is geen primitief conflict waarbij men met messen, degens en pistolen op elkaar toe gaat, zoals dat in traditionele Europese opera's of in muziekdramatische werken en riten in andere culturen gebeurt; het gaat om een geestelijk debat van zeer hoog niveau. Daarin wordt hoogstens vanwege een humoristische effect met een kanon geschoten; in wezen echter worden grote principes en natuurwetten ter discussie gesteld respectievelijk verdedigd. Daarom zal MITTWOCH een dag zijn waarop zij alledrie in gelijke mate verstandig, coöperatief zijn en trachten het met elkaar eens te worden.'

Tot nu toe voltooide delen van MITTWOCH:

- **HELIKOPTER-STREICHQUARTETT** (1994). Wereldpremière tijdens het Holland Festival 1995. Op het terrein van de Westergasfabriek stijgen vier helikopters op; in elke machine zit een lid van het Arditti String Quartet. Hun handelingen worden door middel van video doorgegeven naar monitoren ergens in een zaal op het fabriekscomplex, daar is hun spel ook te horen, door de componist gemixt met het geluid van de wieken.

- **WELT-PARLAMENT** (1995) voor koor a cappella, de eerste scène uit MITTWOCH. De inhoud: het wereldparlement vergadert. De voorzitter opent de MITTWOCH aus LICHT. Hij stelt aan de orde: 'Weheltpaharlament'; de liefde is het centrale thema. Een aantal parlementariërs treedt naar voren en legt een verklaring af over de liefde; de voorzitter geeft commentaar en de parlementariërs reageren.

- **ORCHESTER-FINALISTEN** (1996).

ORCHESTER-FINALISTEN

Algemene inleiding

De compositie ORCHESTER-FINALISTEN stelt orkestmusici in de gelegenheid zichzelf aan het publiek voor te stellen, net als de finalisten van een muziekconcours. In orkestwerken spelen de musici gewoonlijk samen, zij hebben maar heel zelden een korte solo. De partituur voor ORCHESTER-FINALISTEN daarentegen bestaat uit soli met slechts een paar tutti-accorden en een tutti-finale. Er zijn twee ronden, want het is de bedoeling dat dezelfde soli door verschillende musici worden gespeeld. Op deze manier kunnen de toehoorders de soli met elkaar vergelijken en beter leren kennen. Veel orkestmusici willen tegenwoordig graag individueel tot hun recht komen, maar vinden een carrière als solist toch te riskant. Daarom hoop ik dat orkestmusici sympathiek staan tegenover de rol van ORKEST-FINALIST, waarin ze hun muzikaliteit en hun vaardigheid kunnen bewijzen, door met hun spel (uit het hoofd), persoonlijke motoriek en eigen aura nieuwe interpretaties neer te zetten.

De uitvoering

Op het podium staan elf stoelen met muziekstandaards. Aan de achterzijde van het toneel blijft een twee meter brede doorgang vrij. Vóór op het toneel staan twee (of meer) microfoons. Een trap van zes treden loopt vanaf het midden van het podium de zaal in. In het midden van de zaal bevindt zich een mengpaneel met een klankregisseur. De elektronisch getransformeerde stem van een presentator (bandopname of live) kondigt de ORCHESTER-FINALISTEN aan. Van links komen elf musici met hun instrumenten op en nemen plaats op de stoelen. Vanaf dat moment klinkt er elektronische, ruimtelijke muziek, tot het einde toe. De stem nodigt de hobo uit om de wedstrijd te beginnen. De speler/speelster begeeft zich naar de microfoon voor op het toneel, speelt zijn (haar) solo, geeft op de voorgeschreven plaats het sein voor vijf akkorden, die door alle musici worden meegespeeld. Dan gaat hij (zij) terug

naar zijn (haar) plaats. De stem bedankt de solist. Op dezelfde manier worden de andere musici achtereenvolgens naar voren geroepen om hun solo te spelen en op de voorgeschreven plaats de opmaat voor de vijf akkoorden aan te geven. De volgorde van de instrumenten:

hobo - cello - klarinet - fagot - viool - tuba - fluit - trombone - altviool - trompet - contrabas.

Bij elke solowisseling wordt de ruimtelijke werking van de octofone elektronische muziek door de klankregisseur dynamisch aangepast aan het spel van de instrumentalisten.

De hobo, klarinet, fagot, viool, fluit en altviool worden via één van beide microfoons versterkt, de cello en de contrabas via de andere, de tuba, trombone en trompet via zendertjes. De manier waarop de muziek moet worden uitgevoerd, is per instrument voorgeschreven.

Gedurende de elf soli speelt buiten op de gangen een hoornist, die af en toe in de verte te horen is. Hij komt pas bij het slot-tutti via de zaal op het podium. Tijdens de solo van de contrabas speelt ook een slagwerker/ster. De instrumentalisten moeten zoveel mogelijk gekleed zijn als musici uit twaalf verschillende culturen.

Na de laatste solo van de contrabas kondigt de presentator aan dat alle instrumenten nu gelijktijdig hun solo moeten spelen en binnen dertig seconden het slot-tutti moeten inzetten. In het tutti worden de orkestakkoorden niet gespeeld. Na het tutti gaan de musici rechts aan de achterzijde van het toneel af.

Bij een concertante uitvoering kondigt de presentator na de eerste ronde aan dat er een pauze is, waarna de tweede ronde van ORCHESTER-FINALISTEN zal plaatsvinden.

Na de pauze begint de tweede ronde met elf andere musici op het podium en een hoornist buiten op de gangen. De slagwerker/ster voor de gongslag mag in beide ronden dezelfde persoon zijn. De klankregisseur kan ook zelf de aankondigingen doen vanaf het schakelbord. Zijn stem moet volgens de aanwijzingen in de partituur worden vervormd door middel van ringmodulatie.

Karlheinz Stockhausen Vertaling Marijke van der Glas

* *Texte zur Musik 1977-1984, Band 6, Interpretation*, Du Mont Buchverlag, Köln, 1989, p. 155.

• De Klank van Resultaat!

Dankzij een unieke samenwerking tussen de specialisten van verschillende bedrijven kunt ook u profiteren van een optimale uitvoering van uw projecten op het gebied van:

TELEMARKETING
VOICE-RESPONSE SYSTEMEN
STRATEGISCHE COMMUNICATIE
ACQUISITIE

Van het maken van afspraken voor uw buitendienst tot het ontwikkelen van een door voice-response ondersteunde consumentenactie.
Van het geven van strategische communicatie-adviezen tot het uitvoeren van acquisitie-projecten.

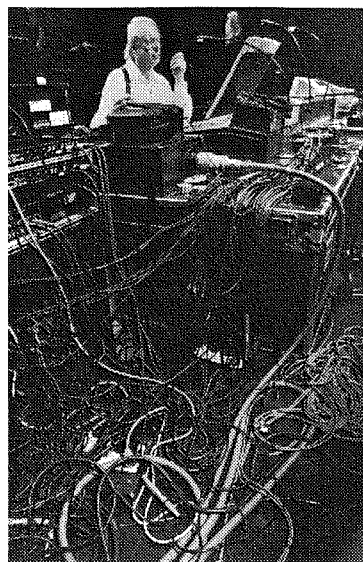
Onder leiding van een ervaren dirigent, wordt uw project tot een succes gemaakt!

Nieuwsgierig geworden naar de muziek die in uw projecten kan zitten?
De Pietersen Groep speelt het u graag voor!

Bel snel naar Dorien Mastenbroek of Mara Joon
telefoon: 075-6400593,
zij maken graag met u een geheel vrijblijvende afspraak
ter kennismaking met een van onze specialisten.

Biografieën

- 1928** **Karlheinz Stockhausen**
Geboren in Mödrath bij Köln.
- 1947-'51** Piano- en schoolmuziekstudie aan de Hochschule für Musik in Köln; studie germanistiek, filosofie en muziekwetenschap aan de universiteit van dezelfde stad.
- 1952** Cursus 'Ritmiek en Esthetiek' bij Olivier Messiaen in Parijs; experimenten met *musique concrète* bij de Parijse radio.
- Sinds 1953** Vaste medewerker van de Studio für Elektronische Musik van de WDR in Köln (van 1963 tot 1973 leider hiervan).
- 1953-'74** Docent bij de jaarlijkse Internationale Ferienkurse für Neue Musik in Darmstadt.
- 1954-'56** Studie fonetiek en communicatiewetenschap aan de universiteit van Bonn.
- 1954-'59** Mede-uitgever van het tijdschrift *Die Reihe* (Universal Edition, Wenen).
- Sinds 1958** Vele internationale toernees als dirigent en uitvoerder van eigen werk; tal van gastdocentschappen, met name in de Verenigde Staten.
- 1963-'68** Oprichter en artistiek leider van de Kölner Kurse für Neue Musik.
- 1970** Deelname aan de Expo in Osaka. In door Stockhausen ontworpen auditorium is zijn werk 183 dagen lang te horen.
- 1971-'77** Professor compositie aan de Hochschule für Musik in Köln.
- 1975** Oprichting van het Stockhausen Verlag.
- Sinds 1977** Compositie en uitvoering van (delen van) de zeven dagen van LICHT.

Karlheinz Stockhausen,
Holland Festival 1995 foto Co Broerse

COLOFON

Holland Festival
Kleine-Gartmanplantsoen 21
NL-1017 RP Amsterdam
telefoon 31 (0)20.627 65 66
telefax 31 (0)20 620 34 59
e-mail: hollfest@xs4all.nl
internet:
<http://park.org/Netherlands/events>

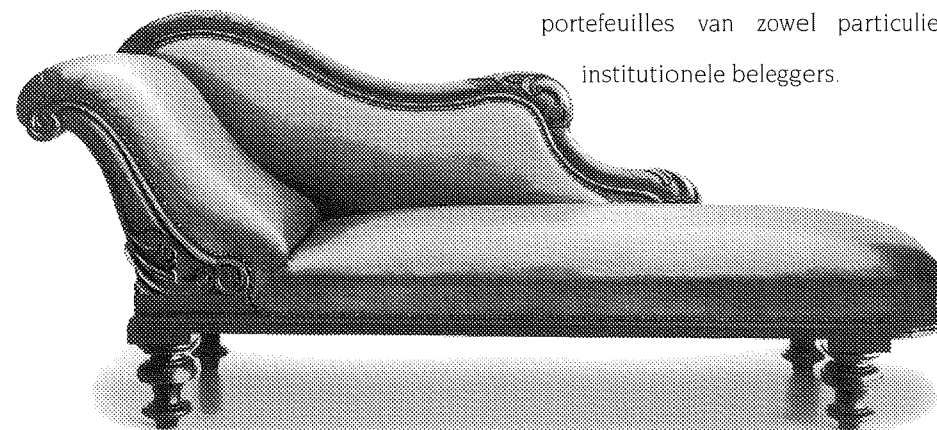
Basisontwerp: Studio Anthon Beeke
Opmaak: Berendina Bakker
Eindredactie: Peter Janssen
Drukwerk: Stadsdrukkerij Amsterdam

Hoofdbegunstiger

VSF FONDS

Ik heb een probleem. Ik heb een miljoen.

Als u zich wel eens afvraagt in hoeverre u later nog ruim kunt leven van het miljoen reserve dat u nu hebt, is het logisch dat u daar even met een specialist over wilt praten.

Dat u uw miljoen aan een fundamentele analyse wilt onderwerpen. Tot het geen probleem meer is, maar een zekerheid waar ook op de lange termijn prima mee te leven valt. Optimaal rendement vraagt om

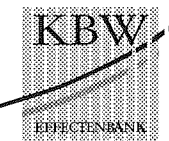
een **fortis** onderneming

intensief beheer van uw portefeuille.

Zelf beheren is echter ofwel risicovol ofwel te safe. Bovendien kost het zeer veel tijd. Terwijl een bank voor dagelijkse zaken de persoonlijke aandacht niet kan geven die u verdient.

KBW Effectenbank is specialist. En beheert als zodanig beleggingsfondsen en portefeuilles van zowel particuliere als institutionele beleggers.

Al ruim 10 jaar met succes, met hoog rendement en vooral zonder veel risico. U bent uitgenodigd voor een sessie bij ons op de Effectenbank voor een persoonlijke fundamentele analyse. Bel voor een afspraak: 020-6261811.

KBW Vermogensmaatwerk.
U de maat, wij het werk.

KBW Effectenbank N.V., De Ruyterkade 113, 1011 AB Amsterdam, tel: 020 - 6261811.